

Cryfhau Cymunedau yng Ngwynedd ac Ynys Môn

Cynllun Integredig Sengl ar gyfer Ynys Môn a Gwynedd

2013-2017

Cynnwys

Cyflwyniad.....	3
Gweledigaeth.....	4
Cymunedau Iach.....	10
Ffordd o fyw iach.....	12
Hyrwyddo Annibyniaeth.....	13
Cyflyrau Cronig.....	13
Cymunedau Diogel.....	14
Ymddygiad Gwrthgymdeithasol.....	15
Camddefnyddio Sylweddau.....	16
Camdrin Domestig.....	18
Diogelu.....	19
Cymunedau Ffyniannus.....	21
Yr Economi.....	24
Addysg a Sgiliau.....	26
Cefnogi Pobl mewn Angen Ariannol.....	28
Cartrefi a Chymunedau.....	31
Yr Iaith Gymraeg.....	33
Amgylchedd Cynaliadwy.....	34
Creu'r Cysylltiadau.....	35

CYFLWYNIAD

Cynllun Integredig Sengl ar gyfer Ynys Môn a Gwynedd yw hwn, sy'n ymgorffori gweledigaeth a chynllun gweithredu'r Bwrdd Gwasanaethau Lleol ar gyfer y ddwy sir.

Diben y Cynllun yw gweithio ynghyd er mwyn gwella ein lles economaidd, cymdeithasol ac amgylcheddol dros y 12 mlynedd nesaf.

Mae'r Cynllun yn amlinellu'r weledigaeth a'r camau blaenoriaeth ar gyfer y 4 blynedd nesaf yn wyneb heriadau aruthrol.

Bydd y cynlluniau gweithredu gogyfer â phob amcan strategol yn cael eu mesur a'u hadolygu er mwyn sicrhau ein bod yn blaenoriaethu'r pethau cywir ac yn gwneud gwahaniaeth yn lleol.

Mae'r cynllun yn ceisio mynd i'r afael â materion cymhleth na fyddai modd i un sefydliad eu datrys yn gweithio ar ei ben ei hun, felly cafodd y cynllun ei greu mewn partneriaeth, gan gymryd mewnbyn gan bartneriaid, defnyddwyr gwasanaeth, cymunedau a thrigolion.

Mae'r ddogfen newydd hon yn cymryd lle nifer o fentrau partneriaethol gwahanol yn y ddwy sir, sef y:-

- Strategaeth Gymunedol
- Cynllun Plant a Phobl Ifanc
- Strategaeth Iechyd, Gofal a Lles
- Cynllun Diogelwch Cymunedol

Mae manylion y Strategaethau Cymunedol blaenorol i'w gweld yma:

Ein Hynys Ein Dyfodol - Cynllun Integredig Sengl Ynys Môn
Gwella Gwynedd Gyda'n Gilydd - Strategaeth Gymunedol Gwynedd
Mae cyswllt rhwng y cynllun hwn â Chynllun Datblygu Lleol ar y Cyd y ddwy sir

Mae'r ddogfen hon yn cynnwys llawer o brif flaenoriaethau'r strategaethau blaenorol ond mae'r ddogfen hefyd yn adnewyddu blaenoriaethau'r Bwrdd Gwasanaethau Lleol ar y Cyd newydd yng nghyd-destun sefyllfa ariannol heriol.

Gwynedd ac Ynys Môn

Mae'r cynllun hwn yn un ar gyfer ardal unigryw. Mae gan Wunedd ac Ynys Môn amgylchedd naturiol nodedig, yn enwedig yr arfordir a'r mynyddoedd sy'n denu cannoedd o filoedd o ymwelwyr bob blwyddyn. Mae cyfran fawr o'r ardal wedi'i dynodi yn ardal o harddwch naturiol eithriadol, ac mae rhan sylweddol o diriogaeth Gwynedd dan ofal Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri.

Mae'r rhan fwyaf o boblogaeth yr ardal yn ddwyieithog a'r iaith Gymraeg yn amlwg ym mywyd cymunedau'r ardal.

Gellir disgrifio rhannau helaeth o'r ardal fel rhai gwledig, ac mae'r dwysedd poblogaeth uchaf ar lannau'r afon Menai. Mae'r gwasanaethau cyhoeddus mwyaf eu maint hefyd wedi eu lleoli yno gan gynnwys Ysbyty Gwynedd a Phrifysgol Bangor.

Mae economi'r ardal yn fregus, gydag incwm cyfartalog cymharol isel. Ystyrir bod y sectorau traddodiadol yn bwysig gan gynnwys twristiaeth, amaethyddiaeth a'r gwasanaethau cyhoeddus, yn enwedig felly addysg, a'r gwasanaethau gofal ac iechyd.

Disgwylir y bydd nifer o ddatblygiadau newydd, megis Gorsaf Ynni'r Wylfa a Pharc Gwyddoniaeth Menai yn cael effaith hirdymor ar economi'r ardal. Mae'r rhain yn gyfleoedd arwyddocaol ac y bydd angen gwneud buddsoddiadau sylweddol o ran isadeiledd ar eu cyfer a byddant yn dod â chyfleoedd economaidd, cymdeithasol ac amgylcheddol pwysig yn eu sgîl yn ogystal â sialensau. Mae'r cynllun hwn yn anelu at hwyluso datblygiad cynaliadwy'r prosiectau hyn yn ogystal â diogelu diwylliant, treftadaeth ac amgylchedd naturiol unigryw'r ardal.

Mae proffil demograffig yr ardal yn un heriol: mae'r boblogaeth yn heneiddio ac mae llawer o bobl ifanc yn gadael yr ardal i chwilio am waith.

GWELEDIGAETH

Ym 2012 cynhaliodd Cyngor Gwynedd a Chyngor Sir Ynys Môn arolygon preswylwyr a oedd yn darparu mewnbwn gwerthfawr i'r broses o asesu beth oedd y ffactorau pwysicaf er mwyn gwella bywyd yn y ddwy sir. Y ffactorau hynny oedd

- swyddi a chyfleoedd gwaith
- gwasanaethau iechyd
- lefelau isel o droseddu
- cyfleoedd addysg
- mynd i'r afael â thlodi
- tai fforddiadwy
- cefnogi pobl sy'n agored i niwed

Mae hyn wedi bod o gymorth i ni lunio gweledigaeth ar y cyd:

Gweithio gyda'n gilydd i Gryfhau cymunedau Gwynedd ac Ynys Môn

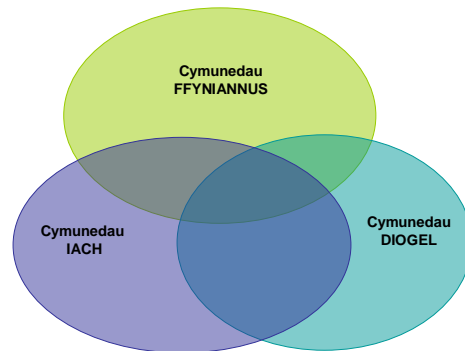
Cynhaliom asesiad o anghenion yr ardal gyfan a dynodi amcanion allweddol er mwyn cyflawni'r nôd hwn:

Yn ystod y 10-15 mlynedd nesaf, byddwn yn canolbwyntio ein hymdrechion ar wneud Gwynedd ac Ynys Môn yn llefydd iach, diogel a llewyrchus i fyw a gweithio ynddynt.

Dyma ein canlyniadau - y pethau yr ydym eisiau eu cyflawni.

Y canlyniadau hyn fydd yn sail i'r cynllun hwn ac mae nifer o flaenoriaethau wedi cael eu dynodi er mwyn eu cyflawni.

Cryfhau Cymunedau yng Ngwynedd ac Ynys Môn

Cymunedau Ffyniannus

- Mae pobl yn derbyn cymorth effeithiol i gyflawni eu potensial
- Mae cymunedau yn gydlynol ac yn gweithio gyda'i gilydd i gefnogi unigolion mewn angen
- Mae gan bobl sgiliau perthnasol i gael gwaith
- Mae pobl mewn angen ariannol yn derbyn cefnogaeth a chynghor da
- Caiff manteision cysyniad yr Ynys Ynni eu huchafu ar gyfer pobl leol
- Mae gan bobl fynediad at dai fforddiadwy
- Mae'r iaith Gymraeg yn ffynnu.
- Caiff twf busnesau lleol a'r diwydiant twristiaeth ei annog

Cymunedau Iach

- Mae pobl yn Ynys Môn a Gwynedd yn iach ac yn egnïol
- Mae cymunedau'n fwy annibynnol ac yn gallu rheoli eu lles eu hunain
- Mae llai o bobl yn ysmegu
- Mae gan ragor o bobl bwysau iach
- Mae plant a theuluoedd yn derbyn cefnogaeth ac ymyrraeth gynnar i ddiwallu eu hanghenion
- Mae oedolion yn byw'n annibynnol yn eu cymuned
- Mae gan blant a phobl ifanc fynediad at weithgareddau chwarae, hamdden a chwaraeon

Cymunedau Diogel

- Gall y rhai sy'n dioddef cam-drin domestig fod yn hyderus o dderbyn cymorth ac ymateb priodol pan fo angen
- Rhoddir y sylw priodol i Gam-drin Domestig fel trosedd annerbyniol yn ein cymunedau
- Mae cefnogaeth a gwasanaethau ar gael i bobl sy'n camddefnyddio alcohol a / neu gyffuriau
- Mae asiantaethau'n gweithio gyda'i gilydd i leihau effeithiau camddefnyddio alcohol a sylweddau yn ein cymunedau
- Mae asiantaethau'n gweithio gyda'i gilydd i ymateb yn effeithiol i ymddygiad gwrth gymdeithasol yn ein cymunedau

- Byddwn yn diogelu plant a phobl ifanc sy'n agored i niwed, mewn angen neu mewn perygl

Yr her sy'n ein hwynebu

Fe wyddom y bydd llawer llai o adnoddau ar gael i sefydliadau yn y blynyddoedd nesaf. Am y rheswm hwn, rhaid rhoi pwyslais mawr ar ddarparu gwasanaethau, ar wasanaethau ataliol, ac ar ymyrraeth gynnar. Mae angen i ni weithio'n ddoethach, gan ddileu dyblygu a gwastraff a gwneud gwell ddefnydd o adnoddau ac asedau cymunedol.

Sut fyddwn ni'n mynd i'r afael â'r heriadau ac yn gwneud gwahaniaeth?

Bwriad y prosiectau a gaiff eu rhoi ar waith i wireddu'r cynllun hwn yw gwella'r canlyniadau ar gyfer y boblogaeth gyfan. Un o'r prif ffyrdd o gyflawni hyn fydd dileu anghydraddoldebau rhwng cymunedau a'i gilydd gymaint ag y bo modd.

Mae ymdrechion eisoes ar y gweill i fynd i'r afael â materion neu broblemau unigol sy'n effeithio ar gymunedau. Bydd y cynllun hwn yn ychwanegu gwerth drwy dargedu ffactorau cyfrannol ehangach er mwyn gwneud cymunedau'n llefydd diogel, iach a ffyniannus.

Wrth reoli perfformiad y cynllun hwn, felly, byddwn yn canolbwyntio ar ganlyniadau ar gyfer y boblogaeth.

Gweithio ar y cyd

Mae gweithio gyda'n gilydd yn ganolog i'r cynllun hwn ac oherwydd natur gymhleth y materion sydd wedi eu dynodi, 'rydym yn sylweddoli na all unrhyw sefydliad fynd i'r afael â'r materion hyn ar eu pen eu hunain.

'Rydym hefyd yn cydnabod pwysigrwydd gweithio gydag unigolion a'u cymunedau i'w cynorthwyo i ddatrys eu problemau eu hunain. Mae'r cysyniad o gyd-gynhyrchu / cyd-ddylunio ac o sicrhau cydlynant cymunedol yn ganolog i wireddu ein gweledigaeth wrth i ni gynorthwyo pobl i ofalu am eu hanghenion eu hunain.

Ein nod yw ymateb i anghenion y boblogaeth a sicrhau bod trigolion a chymunedau yn ganolog i gynllunio a gweithredu. Sefydlwyd yr amcanion hyn drwy gasglu sylfaen dystiolaeth gadarn a thrwy ymgynghori ag ymarferwyr, defnyddwyr gwasanaeth a thrigolion.

Y MATERION PWYSIG

Byddwn yn canolbwyntio ein hymdrechion ar y materion pwysig sy'n effeithio ar ein cymunedau, yn seiliedig ar asesiad anghenion cynhwysfawr, er mwyn cyflawni canlyniadau a fydd yn gwneud gwahaniaeth.

Bydd ein cynlluniau gweithredu dros y blynyddoedd nesaf yn canolbwyntio ar fynd i'r afael â nifer o'r prif faterion cymhleth a hirdymor trwy:

- Sicrhau y caiff adnoddau cynyddol brin y gwasanaethau cyhoeddus eu defnyddio ar gyfer yr hyn sydd o'r lles mwyaf
- Cynorthwyo unigolion a chymunedau i fod yn gryf ac yn wydn a bod â fwyfwy llai o ddibyniaeth ar wasanaethau cyhoeddus
- Gwella perfformiad economaidd a sgiliau i greu / gynnal swyddi gan bwysleisio cyfleoedd dysgu gydol oes yn enwedig Cynllun yr Ynys Ynni
- Galluogi cymunedau ac unigolion i gynnal a datblygu eu hannibyniaeth
- Sicrhau bod cyfleoedd ar gael i bobl ifanc
- Lleihau tlodi a darparu gwasanaethau effeithiol sy'n diwallu anghenion grwpiau sy'n agored i niwed.
- Hyrwyddo a chynnal ein hamgylchedd
- Hyrwyddo a chynnal ein diwylliant cyfoethog gan gynnwys yr iaith Gymraeg

Egwyddorion

Mae nifer o themâu cyffredin o fewn y Cynllun hwn. Mae'r rhain yn cynnwys yr angen i ganolbwyntio ar y pethau canlynol:

- Datblygu Cynaliadwy - gweithio wrth fod yn ymwybodol o fuddiannau cenedlaethau'r dyfodol yng Ngwynedd ac Ynys Môn.
- Ymyrraeth gynnar a chamau ataliol - gyda'r bwriad o atal sefyllfaoedd rhag dirywio, neu'n well fyth, rhag digwydd yn y lle cyntaf
- Gwneud defnydd mwy effeithiol o adnoddau - drwy osgoi dyblygu neu drwy wneud pethau'n wahanol ac yn fwy effeithiol mewn partneriaeth
- Targedu adnoddau e.e. mynd i'r afael ag anghydraddoldeb pan fo angen cymorth neilltuol ar rai grwpiau penodol neu rai cymunedau o fewn yr ardal. Byddwn yn gweithio gydag asiantaethau, yn enwedig Cymunedau'n Gyntaf i'n cynorthwyo yn hyn o beth
- Bod â gweithlu medrus - o fewn y sefydliadau partner. Fe wyddom er mwyn gweithredu'r cynlluniau hyn, fod angen i'n gweledigaeth gynnwys newid diwylliant a bod angen cydlynu pobl ymrwymedig yn well er mwyn sicrhau newid. Mae hefyd angen datblygu sgiliau pobl fel eu bod yn gwneud y gorau o gyfleoedd gwaith a all ddatblygu yn y dyfodol

Creu'r Cysylltiadau

Er mwyn mynd i'r afael â'r materion pwysig sy'n cael eu hamlinellu yn y cynllun hwn, ein bwriad yw gwireddu nifer o ganlyniadau pwysig o dan themâu **Cymunedau Ffyniannus, Diogel ac Iach**.

Mae gwireddu'r canlyniadau hyn yn golygu cael effaith gadarnhaol ar ein lles economaidd, cymdeithasol ac amgylcheddol. Mae'r blaenoriaethau o dan y themâu hyn yn aml yn gyd-ddibynnol ac yn aml yn cefnogi ei gilydd. Rydym yn cydnabod bod nifer o flaenoriaethau yn goryffwrdd ac mae angen i ni osgoi delio â materion fesul un.

Cynlluniau Gweithredu a Mesur yr hyn sy'n cael ei wneud

Mae cynlluniau cychwynnol wedi cael eu llunio er mwyn cefnogi'r gwaith o dan themâu Diogelwch, Iechyd a Ffyniant. Caiff manylion pellach eu datblygu dros y misoedd nesaf a fydd yn ffurfio sail ar gyfer rhaglen waith y Bwrdd Gwasanaethau Lleol.

Bwrdd Gwasanaethau Lleol Gwynedd ac Ynys Môn

Y Bwrdd Gwasanaethau Lleol sy'n arwain ar y gwaith partneriaethol a wneir gan Wynedd ac Ynys Môn yn y ddwy sir. Mae'r Bwrdd yn gyfrifol am osod uchelgais a chyfeiriad strategol ar gyfer y Cynllun Integredig ac ar gyfer y gwaith a wneir ar y cyd o fewn yr ardal. Bwrdd Cyflawni'r BGLI sy'n monitro perfformiad pob maes ac yn adrodd i'r Bwrdd Gwasanaethau Lleol yn ôl y gofyn.

Mae grwpiau thematig yn gofalu am weithgareddau ym meysydd Diogelwch Cymunedol, Iechyd a Lles a Phlant a Phobl Ifanc, ac maent yn gyfrifol am weithredu cynlluniau penodol ac am adrodd i'r Bwrdd Cyflawni. Bydd grwpiau eraill yn cael eu comisiynu i gyflawni gogyfer â chanlyniadau penodol yn ôl yr angen.

Mae gan y Bartneriaeth dîm cymorth sydd wedi eu lleoli yn y ddwy sir.

Gellir cysylltu â'r Bartneriaeth fel a ganlyn:

partneriaeth@gwynedd.gov.uk

Partneriaeth Gwynedd ac Ynys Môn
Bloc J, Cyngor Gwynedd,
Swyddfa'r Sir
Stryd y Jêl
CAERNARFON
Gwynedd LL55 1SH

Neu

Cyngor Sir Ynys Môn
Swyddfa'r Sir
LLANGEFNI
Ynys Môn
LL77 7TW

Mae arweinwyr o'r sefydliadau canlynol yn rhan o'r Bwrdd Gwasanaeth Lleol:

- Heddlu Gogledd Cymru
- Gwasanaeth Tân ac Achub Gogledd Cymru
- Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr
- Prifysgol Bangor
- Coleg Grŵp Llandrillo Menai
- Medrwn Môn
- Mantell Gwynedd
- Un Llais Cymru
- Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri
- Gwasanaeth Prawf Cymru
- Cyngor Sir Ynys Môn
- Cyngor Gwynedd
- Llywodraeth Cymru

Mae'r Bwrdd fel rheol yn cyfarfod bob chwarter ac mae cofnodion cyfarfodydd y Bwrdd Partneriaeth ar gael ar wefan Partneriaeth Ynys Môn a Gwynedd.

Taith drawsnewid y Bwrdd Gwasanaethau Lleol ar y cyd

Mae cyfnod o oedi ac adolygu ("*pause and review*") ar hyn o bryd (Gwanwyn 2014) o amgylch cyfeiriad y Bwrdd Gwasanaethau Lleol i'r dyfodol ynghyd â'r Uned Bartneriaethau strategol sy'n gysylltiedig â'r Bwrdd. Yr elfennau canlynol sy'n cyfrannu at ein gwerthusiad/hadolygiad:

Gwnaed nifer o benderfyniadau arwyddocaol gan Fwrdd Gwasanaethau Lleol Gwynedd ac Ynys Môn (12/03/14) ynglŷn â'i weledigaeth a chyfeiriad strategol i'r dyfodol:

- Datblygu uchelgais newydd dros y misoedd nesaf sy'n rhoi goel uwch na'r gorffennol ar lenwi'r bwlch cyllido gwasanaethau cyhoeddus – trwy sicrhau mwy o gydlynw a ffocws o amgylch rheoli galw (gwella systemau gwasanaethau cyhoeddus i leihau galw sy'n methu) a chyflwyno rhaglen o ymyrraethau sy'n cael effaith gadarnhaol ar ymddygiad sy'n gyrru galw (cyd-ddylunio a chynhyrchu);
- Cyfeiriad strategol sy'n ceisio cydbwysedd priodol rhwng:
 - Rheoli galw/gwariant yn effeithiol yn y tymor byr;
 - Ymyrraethau aml-asiantaethol effeithiol gydag effaith tymor canol/hir ar alwadau/wariant/penderfynyddion gwasanaeth;
 - Datblygiadau wedi'u gyrru gan arian grant penodol, cenedlaethol (diogelwch cymunedol/plant a phobl ifanc yn benodol); AC
 - Ymateb priodol a chymesur yng Ngwynedd ac Ynys Môn i ddisgwyliadau canllawiau Llywodraeth Cymru ar integreiddio partneriaethau a chynlluniau (*Shared Purpose – Shared Delivery*).

- Blaenoriaethu nifer bychain o ffrydiau gwaith allweddol dros y flwyddyn neu ddwy nesaf a fydd yn galluogi'r Bwrdd Gwasanaethau Lleol i gyflawni cynnydd wedi'i dystiola yn erbyn ei uchelgais esblygol;
- Cynnal sesiwn wedi'i hyrwyddo'n allanol i fynegi ac eglurhau uchelgais, gweledigaeth a chyfeiriad y Bwrdd ynghyd â blaenoriaethu ei brif feysydd datblygu.

Cwblhawyd darn o waith i gymryd stoc o drefniadau partneriaethol Awdurdod Lleol cyfredol (gan ffocysu ar yr uned bartneriaethau strategol gan fwyaf) sydd wedi llywio siwrnai wella i redeg ochr yn ochr â thaith drawsnewid y BGLL. Mae'r prif yrrwr yn ymwneud â sicrhau strwythur a blaenoriaethau cadarn ar gyfer yr uned strategol wrth gefnogi rôl arwain newid strategol y BGLL;

Mae arfarniad wedi'i raglennu dros y misoedd nesaf er mwyn:

- Gwerthuso ein trefniadau partneriaethol strategol cyfredol ynghyd â'r trefniadau llywodraethu a strwythurau oddi tanynt;
- Adnabod nodweddion partneriaethu llwyddiannus cyfredol.

Bydd yr adolygiad a gyhoeddir yn y man o bartneriaethau ar draws Gogledd Cymru a gomisiynwyd gan y Bwrdd Iechyd a Phrif Weithredwyr hefyd yn llywio a dylanwadu ymhellach ar ein uchelgais a gweledigaeth yng Ngogledd Orllewin Cymru;

Gweler oblygiadau sylweddol i Fyrddau Gwasanaethau Lleol, partneriaethau a chydweithio gan y Comisiwn ar Lywodraethu a Darparu Gwasanaethau Cyhoeddus (2014) a Bil Cenedlaethau'r Dyfodol. O ganlyniad, bydd rhain yn dylanwadu ar ac yn llywio ein siwrnai drawsnewid a blaenoriaethau dros y cyfnod nesaf.

Camau nesaf

Bydd ein camau gweithredu nesaf felly'n canolbwyntio ar y canlynol:

- Gwireddu siwrnai wella i'r Bwrdd Gwasanaethau Lleol fel yr amlinellir uchod – gyda'r amcan o sicrhau uchelgais, gweledigaeth a chyfeiriad strategol clir dros y cyfnod nesaf;
- Gweler ar ddiwedd blwyddyn gyntaf bodolaeth yr Uned Bartneriaethau ar y cyd (Gwynedd ac Ynys Môn) glirdeb amlinellol o gwmpas ei phwrpas a phrif gyfrifoldebau. Mae'n amserol bellach i adolygu datblygiadau hyd yma a hynny trwy ymgymryd â dull oedi ac adolygu ("*pause and review*"). Bydd yr adolygiad yma'n cynnwys gwerthusiad strategol o agenda bartneriaethol y Bwrdd Gwasanaethau Lleol;
- Mae nifer o ystyriaethau dros ystod y themau partneriaethol angen sylw – rhai'n ymwneud â chlrdeb pwrpas a chyfeiriad ac eraill parthed adnoddau/capasiti digonol i gyfarch cyfrifoldebau statudol/disgwyliadau Llywodraeth Cymru;
- Sefydlu trefniadau rheoli rhaglen/prosiect cadarn o amgylch y gwaith trawsnewid yma a fydd wedi'u tanlinellu gyda threfniadau cyfathrebu parhaus.

Sut beth fydd llwyddiant?

Ni fyddwn yn cael gwared yn llwyr ar drosedd, nac yn amddiffyn pawb rhag niwed, ond gallwn dargedu ein hadnoddau ar feysydd allweddol lle byddant yn cael yr effaith fwyaf posibl. Rydym eisiau gwneud ein cymunedau yn gryfach, yn fwy gwydn ac yn fwy cydlynol.

Rydym yn benderfynol o weld cymdeithas o fewn 10 i 15 mlynedd ag ynddi lai o achosion o drosedd, llai o broblemau camddefnyddio cyffuriau ac alcohol, lle mae plant yn ddiogel ac yn cyflawni eu potensial, ac oedolion yn byw heb fod wedi eu bygwth â niwed corfforol neu emosiynol.

Mae'r bwlch rhwng iechyd y bobl sy'n byw yn ardaloedd cyfoethocaf a thlotaf yr ardal yn enfawr. Nid yw'n dderbyniol bod cymaint ag 20 mlynedd o wahaniaeth yn bodoli yn nisgwyliad oed y sawl sy'n byw heb salwch neu anabledd yn seiliedig ar ble maent yn byw.

Rydym eisiau lleihau'r bwlch hwn yn sylweddol dros y 10 i 15 mlynedd nesaf a pharhau i wella disgwyliad oes pawb yn yr ardal. Mae arnom angen gweld cymunedau'n elwa o fyw bywydau iachach, trwy leihau faint sy'n ysmegu ac yn ordew, cynyddu'r nifer sy'n gwneud gweithgarwch corfforol a gwella iechyd meddwl.

Bydd teuluoedd ac oedolion sy'n agored i niwed ac yn dioddef o unrhyw gyflwr corfforol neu feddyliol yn cael cymorth i fyw'n annibynnol a bydd gan bawb yr hawl i gael gwasanaethau iechyd o ansawdd uchel. Byddwn yn canolbwyntio ar atal afiechyd trwy edrych ar gyfleoedd i ymyrryd yn gynharach i roi cymorth i unigolion a theuluoedd.

Ystyrir bod addysg yn un o'r prif ffyrdd o ehangu cyfleoedd i helpu pobl dan anfantais i ddianc rhag tlodi. Mae'n arwain at gyfleoedd i dorri'r cylch amddifadedd sy'n llyffetheirio llawer o deuluoedd. Am y rheswm hwn mae angen i gyflawniad ysgolion barhau i wella. Mae angen cymuned fusnes llewyrchus a llwybrau clir at gyflogaeth.

Mae arnom angen lleihau nifer y bobl sy'n byw mewn tlodi. Dylem sicrhau y gall pobl fyw mewn cartrefi addas a fforddiadwy, mewn amgylchedd sy'n gynaliadwy.

Mae 3 chanlyniad allweddol eisoes wedi cael eu cyflwyno ar gyfer ein Gweledigaeth:
Cryfhau Cymunedau yng Ngwynedd ac Ynys Môn

Cymunedau Ffyniannus

Cymunedau Iach

Cymunedau Diogel

Mae'r bennod nesaf yn manylu ar bob canlyniad ac yn disgrifio

- **Beth yw'r sefyllfa ar hyn o bryd** – gan grynhoi prif ganfyddiadau'r asesiad o anghenion Beth yw'r blaenoriaethau sydd angen sylw, a hefyd yn gofyn:

- Beth fydd yn cael ei wneud?
- Sut fyddwn ni'n gwybod ein bod ni'n gwneud gwahaniaeth?

Cryfhau Cymunedau yng Ngwynedd ac Ynys Môn

Cymunedau Iach

Beth ydym ni eisiau ei gyflawni?

- Mae plant yn cael dechrau da mewn bywyd
- Atal afiechyd ac annog byw'n iach a gweithgar
- Plant a theuluoedd yn derbyn ymyrraeth gynnar i ddiwallu eu hanghenion
- Oedolion fyw'n annibynnol yn eu cymuned
- Mae pobl o oedran gweithio sicrhau bywyd gweithiol iachus sy'n rhoi boddhad
- Pobl ag anabledau a chyflyrau cronig , yn cael yr ansawdd bywyd gorau posibl
- Gwellu lles emosiynol ac yn dda iechyd meddwl cadarnhaol
- Gwellu mynediad pobl at wasanaethau lles yn agos at ble maent yn byw iechyd a
- Gofalwyr yn byw bywydau llawn a gweithgar

Prif Ffeithiau

- Mae poblogaeth Gwynedd ac Ynys Môn yn byw yn hirach , yn unol â chyfartaledd disgwyliad oes yng Nghymru . Fodd bynnag, rhagwelir y bydd y rhai sy'n byw yn yr ardaloedd mwyaf difreintiedig yn byw tua 7 mlynedd yn llai na'r rhai yn yr ardaloedd mwyaf cefnog .
- Mae 25% o oedolion yn Ynys Môn a 22% Ngwynedd yn ysmegu o'i gymharu â chyfartaledd Cymru o 23% (Arolwg Iechyd Cymru 2011-12).
- Mae 54% o oedolion yn Ynys Môn a 55% yng Ngwynedd dros eu pwysau neu'n ordew (cyfartaledd Cymru: 58%) .
- Mae llai nag un rhan o dair o bobl yn y ddwy sir bwyta'r swm a argymhellir o 5 dogn o ffrwythau a llysiau mewn diwrnod .
- Mae 41% o oedolion yn Ynys Môn a 43% yng Ngwynedd yn yfed mwy na'r gyfradd alcohol dyddiol a argymhellir (cyfartaledd Cymru : 43%)
- Mae cyfraddau beichiogi yn eu harddegau wedi bod yn gostwng yn gyffredinol yng Ngwynedd ac Ynys Môn dros y blynyddoedd diwethaf . Yn 201, roedd nifer y beichiogi mewn merched ifanc rhwng 15-17 oed ym Môn yn 37.8 fesul 1000 o ferched a 37.0 yng Ngwynedd, sy'n uwch na chyfartaledd Cymru o 34.2.
- Chlamydia yw'r haint a drosglwyddir yn rhywiol sydd a'r diagnosis mwyaf cyffredin yng Nghymru gyda chyfraddau yn parhau i ostwng yn dilyn uchafswm yn 2008 . Mae nifer yr achosion o gonorea hefyd wedi gostwng ar ôl uchafbwynt yn 2009. Mae cyfraddau heintiau a drosglwyddir yn rhywiol ar eu huchaf ymhlith y rhai o dan 24 oed .
- Mae canran y genedigaethau pwysau geni isel yn Ynys Môn (7.4%) yn uwch na chyfartaledd Cymru yng Nghymru (6.8%) ac yn is na'r cyfartaledd yng Ngwynedd (6.3%).
- Mae cyfraddau Gwynedd ac Ynys Môn yn gyson yn uwch na'r cyfartaledd cenedlaethol o 95% , ar gyfer pob brechiadau plentyndod ac eithrio MMR dos cyntaf a'r ail , nad yw wedi ei gyrraedd yn lleol nac yn genedlaethol Nid yw Gwynedd ac Ynys Môn wedi bod yn cyrraedd y targed brechu rhag

y ffliw 75% ymhlith pobl 65 oed a tharged o 50% oed ymhlith grwpiau ' mewn perygl' yn y blynyddoedd diwethaf

- Mae Arolwg Iechyd Cymru 2011-12 yn dangos bod 8% o drigolion ar Ynys Môn yn cael ei drin ar hyn o bryd am salwch meddwl a 6% yng Ngwynedd, sy'n is na chyfartaledd Cymru o 11%.
- Mae nifer y bobl sy'n darparu gofal di-dâl yng Ngwynedd wedi cynyddu o 11,247 yn 2001 i 12,443 yn 2011 (1,192 o bobl neu 10.6%). Mae 10.2% o boblogaeth y sir yn darparu gofal di-dâl . Mae Ynys Môn hefyd wedi gweld cynnydd , o 7,220 yn 2001 i 8,042 yn 2011 (822 o bobl neu 11.4%). Mae 11.5% o boblogaeth Ynys Môn yn darparu gofal di-dâl . Rhagwelir y bydd cynnydd o 12% yn y nifer o ofalwyr di-dâl 65 + yn ystod y 5 mlynedd nesaf oed . Bydd cynnydd yn y nifer o ofalwyr sy'n heneiddio bosibl, ni fydd yn gallu i barhau i ofalu yn golygu cynnydd yn y nifer o bobl a fydd yn angen cefnogaeth a chymorth gan ofalwyr ffurfiol (cyflogedig).
- Fe nododd 20.5% o boblogaeth Gwynedd eu bod yn cael problemau iechyd neu anabledd sy'n cyfyngu ychydig neu lawer ar eu gallu i gyflawni gweithgareddau . Yn Ynys Môn , 16,112 o bobl (23.1% o'r boblogaeth) a nododd hyn.
- Dywedodd 30% o oedolion yn Ynys Môn a Gwynedd bod eu gweithgareddau o ddydd i ddydd yn gyfyngedig oherwydd problem iechyd / anabledd, gan gynnwys 12% yng Ngwynedd a 12% yn Ynys Môn a nododd eu bod yn gyfyngedig 'iawn'.
- Oherwydd y boblogaeth hyn gynyddol, amcangyfrifir bod y nifer o bobl sydd â dementia yn mynd i gynyddu o 33% erbyn y flwyddyn 2021; Gwynedd o 1,719 i 2,325 ac Ynys Môn o 905 i 1,223.

Sut y byddwn yn gwybod ein bod wedi gwneud gwahaniaeth ?

Ffordd o Fyw iach

Cynnydd o ran:

Byw'n iach ac actif i leihau salwch
Gweithgaredd corfforol
'Pump y diwrnod'
Iechyd a lles meddwl ac emosiynol da
Cyfraddau imiwneiddiad
Disgwyliad oes mewn ardaloedd difreintiedig

Gostyngiad mewn:

Nifer o bobl sy'n ordew neu dros eu pwysau
Pobl sy'n ysmygu
Yfed uwchben cyfraddau a argymhellir
Derbyniadau ysbyty o ganlyniad i alcohol a chyffuriau
Beichiogi mewn merched yn eu harddegau
Heintiau a drosglwyddir yn rhywiol

Hyrwyddo Annibyniaeth

Cynnydd o ran:

Plant a theuluoedd yng Ngwynedd ac Ynys Môn yn derbyn cefnogaeth ac ymyrraeth gynnar ar gyfer eu hanghenion

Pobl ifanc yn cyflawni eu potensial yn yr ysgol

Cefnogaeth addas i blant a phobl ifanc sydd ag anableddau, cyflyrau tymor hir neu anghenion arbennig

Oedolion sy'n byw'n annibynnol ac yn byw bywydau llawn yn eu cymunedau

Pobl a'r wybodaeth, sgiliau a'r hyder i edrych ar ôl eu hunain a rheoli cyflyrau tymor hir

Gwasanaethau iechyd, gofal a lles sydd wedi eu hintegreiddio ac yn hawdd cael mynediad atynt

Grwpiau cefnogi, cyd-gynhyrchu cymunedol a mentrau bancio amser

Gostyngiad mewn:

Babanod yn cael eu geni o dan 2500 gram

Teuluoedd yn byw mewn tlodi

Lleihad yn y nifer o bobl dros 65 sy'n mynd i'r ysbyty i gael gofal heb ei drefnu neu'n gorfod ail-fynychu'r ysbyty, gan gynnwys achosion o syrthio

Cyflyrau cronig

Cynnydd o ran:

Y safon byw uchaf posibl ar gyfer pobl ag anableddau neu gyflyrau cronig

Gwell mynediad at wasanaethau iechyd a lles ble mae pobl yn byw

Mwy o bobl sydd ar ddiwedd eu bywyd yn derbyn gofal ble maen nhw'n dewis ei dderbyn

Cefnogaeth addas i ofalwyr i fyw bywydau llawn a llesol

Gostyngiad mewn:

Pobl yn nodi fod ganddynt gyflyrau tymor hir sy'n eu cyfyngu

Lefelau dibyniaeth yn dilyn gwasanaeth ail-alluogi

Cymunedau Diogel

Beth mae arnom ni eisiau ei gyflawni?

Bod y rhai sy'n dioddef cam-drin domestig yn gallu bod yn hyderus o dderbyn cymorth ac ymateb priodol pan fo angen

Bod sylw priodol yn cael ei roi i Gam-drin Domestig fel trosedd annerbyniol yn ein cymunedau

Bod cefnogaeth a gwasanaethau ar gael i bobl sy'n camddefnyddio alcohol a / neu gyffuriau

Bod asiantaethau'n gweithio gyda'i gilydd i leihau effeithiau camddefnyddio alcohol a sylweddau yn ein cymunedau

Bod asiantaethau'n gweithio gyda'i gilydd i ymateb yn effeithiol i ymddygiad gwrthgymdeithasol yn ein cymunedau

Bod plant a phobl ifanc ac oedolion sy'n agored i niwed, mewn angen neu mewn perygl yn cael ei diogelu

Prif Ffeithiau

Syrthiodd lefelau troseddau a gofnodwyd yn Ynys Môn a Gwynedd 0.19 % yn 2012/11 o'i gymharu â 2011/12. Niwed troseddol, llosgi bwriadol a dwyn yw'r categorïau trosedd uchaf a gofnodwyd dros y 4 mlynedd ddiwethaf.

Mae 42% o boblogaeth oedolion Ynys Môn a 43% yng Ngwynedd yn yfed mwy na'r terfyn a argymhellir.

Ar gyfartaledd, cofnodir 76 o achosion o gam-drin domestig bob mis. Caiff troseddau megis cam-drin domestig yn aml eu cuddio oddi wrth y gymuned. Amcangyfrifir mai dim ond 2% o'r achosion o gam-drin domestig yr adroddir amdanynt wrth yr heddlu. Gallai hyn olygu bod y ffigyrau gwirioneddol yn uwch.

Bu 16% o ostyngiad/gynnydd mewn achosion o ymddygiad gwrthgymdeithasol a gofnodwyd gan yr heddlu rhwng 2011/12 a 2012/13.

Ers 2008, bu cynnydd flwyddyn ar ôl blwyddyn yn nifer y plant ar y gofrestr amddiffyn plant

At ei gilydd, mae lefel y troseddau sydd wedi eu cofnodi yn Ynys Môn a Gwynedd yn isel o gymharu â'r blynyddoedd diwethaf. Cwmpodd trosedd gan 8% yn y deuddeg mis diwethaf, sef 709 yn llai o droseddau na'r flwyddyn flaenorol.

Mae hyn yn newyddion da, ond mae'n bwysig bod pobl hefyd yn teimlo'n ddiogel wrth fyw yn Ynys Môn a Gwynedd. Canfu arolwg byr fod 43 % yn teimlo'n "ddiogel iawn" yn eu cartref yn Ynys Môn a dywedodd 53% eu bod yn teimlo yn 'ddiogel iawn' yn eu cymunedau un ystod y dydd gyda'r ffigwr yn gostwng i 18% gyda'r nos. Yng Ngwynedd roedd 66% yn teimlo yn 'ddiogel iawn' yn eu cartrefi a

66% yn teimlo yn 'ddiogel iawn' yn eu cymunedau yn ystod y dydd gyda'r ffigwr yn gostwng i 35% gyda'r nos. Gallai hyn fod oherwydd bod rhai troseddau'n broblem gudd.

Mae camddefnyddio sylweddau yn fater cudd hefyd. Yn anaml iawn y bydd pobl yn cyfaddef eu bod yn defnyddio cyffuriau gan fod llawer o'r cyffuriau hynny yn anghyfreithlon a bod y rhan fwyaf o bobl yn tueddu i synied yn rhy isel am faint y maent yn ei yfed, a all fod yn beryglus iddyn nhw eu hunain ac i'w cymunedau. Mae pobl sy'n yfed neu'n defnyddio cyffuriau yn gyhoeddus yn gwneud i bobl deimlo'n anniogel, gyda thros hanner y bobl ifanc a holwyd yn dweud mai dyma'r prif reswm nad oeddent yn teimlo'n ddiogel yn eu cymunedau.

Gall bod dan ddylanwad cyffuriau neu alcohol gynyddu tebygolrwydd troseddau megis difrod troseddol, ymddygiad gwrthgymdeithasol a throseddau treisgar. Gall alcohol, yn enwedig, achosi gwrthdaro a chynyddu'r bygythiad o drais difrifol. Mae ymddygiad gwrthgymdeithasol yn parhau i fod yn broblem yng nghanol trefi ac mewn ardaloedd o ddifreintedd uchel.

Mae cadw pobl yn ddiogel yn golygu amddiffyn plant ac oedolion sydd mewn perygl rhag niwed. Mae nifer y plant ar y Gofrestr Amddiffyn Plant wedi cynyddu, gyda 100 yn Ynys Môn yn 2012/13 o gymharu â 77 yn 2011/12 a 62 a 70 yng Ngwynedd dros yr un cyfnod. Bu i nifer y plant sy'n derbyn gofal gan gynghorau Ynys Môn a Gwynedd barhau i godi rhwng 2007 a 2012.

Yn seiliedig ar yr wybodaeth hon mae'r Bwrdd Gwasanaethau Lleol wedi penderfynu rhoi blaenoriaeth i'r materion canlynol:

Ymddygiad Gwrthgymdeithasol

Gall ymddygiad gwrthgymdeithasol olygu gwahanol bethau i wahanol bobl; gan amrywio o fandaliaeth a graffiti i ymddygiad stwrlyd neu droseddau casineb, bwlio ac aflonyddu. Ond mewn gwirionedd, mae'n golygu unrhyw fath o weithgaredd ymosodol, bygythiol neu ddinistriol sy'n niweidio ansawdd bywyd person arall.

Beth mae arnom ni eisiau ei gyflawni?

Bod llai o bobl yn Ynys Môn a Gwynedd yn dioddef ymddygiad gwrthgymdeithasol ac at ei gilydd bod pryder y cyhoedd yn ei gylch yn gostwng

Er bod Heddlu Gogledd Cymru at ei gilydd wedi cofnodi llai o achosion o ymddygiad gwrthgymdeithasol yn ystod y flwyddyn ddiwethaf, mae cymunedau lle mae'r math hwn o ymddygiad yn digwydd yn amlach nag mewn ardaloedd eraill. Dengys y data mai canol trefi, megis Bangor, Caernarfon a Llangefni yw'r manau yr effeithir arnynt waethaf.

Beth fyddwn ni'n ei wneud?

Gweithio mewn partneriaeth(au) er mwyn adnabod y dioddefwyr sydd fwyaf agored i niwed oddi wrth ymddygiad gwrthgymdeithasol. Defnyddio grwpiau pennu tasgau penodol

Targeddu'r ardaloedd hynny yr effeithir arnynt waethaf gan ymddygiad gwrthgymdeithasol, a gweithio ar y cyd i ddatrys problemau yn yr ardaloedd hynny

Byddwn hefyd yn cynnig cefnogaeth i'r dioddefwyr hynny sydd fwyaf agored i niwed neu sydd wedi profi ymddygiad gwrthgymdeithasol sawl gwaith.

Sut fyddwn ni'n gwybod ein bod ni'n gwneud gwahaniaeth?

Byddwn yn edrych ar yr wybodaeth ganlynol:

Nifer yr achosion o ymddygiad gwrthgymdeithasol a gofnodwyd gan yr Heddlu (cesglir gan ddadansoddwyr yr Heddlu)

Nifer y grwpiau datrys problemau sy'n effeithiol (cesglir gan y cydlynnydd Ymddygiad Gwrthgymdeithasol)

Byddwn hefyd yn dechrau casglu gwybodaeth a fydd yn rhoi gwybod i ni os ydym yn helpu dioddefwyr ymddygiad gwrthgymdeithasol, megis:

Nifer y rhai sy'n agored i niwed / sydd wedi dioddef ymddygiad gwrthgymdeithasol sawl gwaith nad ydynt yn ei brofi mwyach o ganlyniad i gefnogaeth a ddarperir.

Camddefnyddio Sylweddau

Beth mae arnom ni eisiau ei gyflawni?

Bod llai o bobl yn camddefnyddio alcohol a chyffuriau yn Ynys Môn a Gwynedd

Mae camddefnyddio sylweddau yn gysylltiedig â bod rhywun o dan ddylanwad, ac yn cymryd gormod o sylweddau yn rheolaidd ac / neu yn ddibynnol ar sylwedd. Yr hyn sy'n cael ei gamddefnyddio yn fwyaf cyffredin yn Ynys Môn a Gwynedd yw alcohol.

Gall pobl sy'n camddefnyddio sylweddau achosi niwed i'w hunain ac i'w cymunedau. Mae tystiolaeth i awgrymu y gall alcohol a chyffuriau fod yn ffactorau mewn gweithgarwch troseddol, a bod cysylltiad rhwng eu defnydd ag ymddygiad gwrthgymdeithasol, cam-drin domestig a difrod troseddol. Mae camddefnyddio sylweddau hefyd yn fater difrifol o ran iechyd.

Amcangyfrifir bod cost camddefnyddio alcohol a chyffuriau Dosbarth A i economi Cymru yn £2 biliwn y flwyddyn. Mae lleihau nifer y bobl sy'n camddefnyddio sylweddau yn parhau i fod yn flaenoriaeth ar gyfer Bwrdd Gwasanaethau Lleol Ynys Môn a Gwynedd.

Beth fyddwn ni'n ei wneud?

Datblygu Strategaeth Comisiynu Ranbarthol ar gyfer Gogledd Cymru, sy'n dynodi angen ac yn rhoi sail ar gyfer comisiynu darpariaeth cyffuriau ac alcohol effeithiol.

Rhesymoli fframweithiau presennol er mwyn cefnogi 'Bwrdd Cynllunio Ardal' ar gyfer Gogledd Cymru.

Byddwn yn cyflawni'r uchod drwy weithio gydag asiantaethau, y sector statudol a'r trydydd sector, o fewn fframwaith partneriaethol.

Mynd i'r afael â materion yn ymwneud ag yfed yn gyfrifol gan ddefnyddio:

- Deddfwriaeth trwyddedu newydd
- Ymgyrchoedd ymwybyddiaeth alcohol
- Polisiâu alcohol yn y gweithle
- Profi gweithgarwch prynu (yfed dan oed)
- Gweithgarwch gwybodaeth ac ymwybyddiaeth o fewn ysgolion

Darparu gwasanaethau effeithiol ar draws Gogledd Cymru drwy gyfrwng "Bwrdd Cynllunio Ardal" gyda'r bwriad o atal a thrin camddefnydd o alcohol a chyffuriau.

Gweithio gyda'n gilydd i fynd i'r afael â chamddefnyddio alcohol, gyda'r bwriad o leihau troseddau sy'n gysylltiedig â chamddefnyddio alcohol a gwella iechyd corfforol a meddyliol y boblogaeth. Byddwn yn gwneud hyn drwy:

Hyfforddi staff i helpu rhagor o bobl i leihau faint o alcohol y maent yn ei yfed;

Codi ymwybyddiaeth o'r niwed a achosir gan oryfed mewn pyliau a gweithio tuag at newid agweddau plant a phobl ifanc, yn arbennig, drwy ymgyrchoedd yn y cyfryngau a thrwy addysg;

Rheoli argaeledd alcohol. Mae hyn yn cynnwys sicrhau bod ardaloedd yn ddiogel, trwy drwyddedu alcohol, yn enwedig yn hwyr yn y nos, a mynd i'r afael â gwerthu alcohol i unigolion dan oed.

Sut fyddwn ni'n gwybod ein bod ni'n gwneud gwahaniaeth?

Mesur nifer y bobl sy'n cymryd rhan mewn rhaglenni triniaeth

Y nifer sy'n derbyn triniaethau o fewn canllawiau Llywodraeth Cymru ar gyfer amseroedd aros

Nifer y bobl sy'n gadael triniaeth

Defnyddio 'Proffiliau Canlyniad Triniaeth' i fesur canlyniadau cadarnhaol unigolion sy'n derbyn triniaeth (Cronfa Ddata Genedlaethol Cymru)

Fel Bwrdd Cynllunio Ardal yng Ngogledd Cymru, mabwysiadu'r model darparu 'adfer' ar gyfer pobl sy'n chwilio am gefnogaeth ar gyfer Camddefnyddio Sylweddau (Strategaeth Comisiynu)

Canran (%) yr oedolion sy'n yfed mwy o alcohol na'r canllawiau h.y. mwy nag 14 uned yr wythnos i ferched, a 21 uned yr wythnos i ddynion.

Canran (%) yr oedolion sy'n dweud eu bod wedi goryfed mewn pyliau ar o leiaf un diwrnod yn ystod yr wythnos ddiwethaf.

Cyfradd derbyniadau i ysbyty y gellir eu priodoli i alcohol (dynion / merched).

Cyfradd derbyniadau i ysbyty oherwydd cyffuriau.

Cyfradd marwolaethau oherwydd alcohol.

Marwolaethau sy'n gysylltiedig â chamddefnyddio cyffuriau yng Nghymru, yn ôl rhyw.

Cam-drin Domestig

Beth mae arnom ni eisiau ei gyflawni?

Bod llai o bobl yn Ynys Môn a Gwynedd yn dioddef cam-drin domestig

Mae'r term "cam-drin domestig" yn cwmpasu ystod o wahanol bethau. Caiff ei ddiffinio yn fras fel unrhyw ddigwyddiad o ymddygiad bygythiol, treisiol neu gam-drin (seicolegol, corfforol, rhywiol, ariannol neu emosiynol). Caiff ei ddefnyddio fel arfer i ddisgrifio trais neu gam-drin rhwng rhai sy'n 16 oed a throsodd, sydd, neu sydd wedi bod, yn bartneriaid agos neu aelodau o'r teulu, waeth beth fo'u rhyw neu eu rhywioldeb. Mae hefyd yn cynnwys trais yn seiliedig ar 'anrhydedd', enwaedu merched a phriodasau dan orfod. Gall hyn gynnwys ynysu rhywun oddi wrth y rhai sy'n rhoi cymorth iddynt, gorfodi rheolaeth dros arian neu fwyd neu achosi difrod i eiddo neu gartref rhywun.

Yn aml bydd yn drosedd gudd, amcangyfrifir mai dim ond 2% o ddigwyddiadau sy'n cael eu hadrodd wrth yr Heddlu. Mae hefyd yn drosedd ddifrifol iawn, caiff o leiaf ddwy ferch yr wythnos eu lladd gan bartner neu gynbartner yn y Deyrnas Unedig. Mae'r data'n dangos bod cam-drin domestig yn broblem yn Ynys Môn a Gwynedd, gyda nifer y digwyddiadau a gofnodwyd yn tyfu o flwyddyn i flwyddyn. Mae nifer o'r dioddefwyr yn fenywod a naill ai yn feichiog neu â phlant, ac yn aml bydd plant yn dystion i'r gamdriniaeth.

Fel sefydliadau partner, rydym wedi gwneud llawer o waith er mwyn rhoi'r gwasanaethau gorau posibl i ddioddefwyr a'u teuluoedd, ac rydym wedi chwarae rhan allweddol ym mhrosiect 10,000 o Fywydau Diogelach, Llywodraeth Cymru, ond mae gwaith o hyd i'w wneud i leihau nifer yr unigolion a'r teuluoedd yr effeithir arnynt gan gam-drin domestig yn Ynys Môn a Gwynedd.

Beth fyddwn ni'n ei wneud?

Gweithio'n rhanbarthol o fewn fforwm Trais Domestig / Trais Rhywiol Gogledd Cymru i gynllunio gweithgarwch sy'n mynd i'r afael â'r troseddau hyn

Darparu gweithgareddau mewn ysgolion sy'n codi ymwybyddiaeth ac yn rhoi gwybodaeth ynglŷn â pherthnasau iach a throseddau rhywiol

Darparu cynadleddau asesu risg amlasiantaethol effeithiol sy'n darparu cynlluniau amlasiantaethol er mwyn diogelu dioddefwyr cam-drin domestig

Sicrhau cefnogaeth arbenigol ar ffurf cynghorwyr (Eiriolwyr Annibynnol Trais Domestig) ar gyfer dioddefwyr y mae iddynt risg uchel o ddioddef Cam-drin Domestig

Datblygu ymhellach, fel y bo adnoddau'n caniatáu, y siopau un stop ar gyfer Cam-drin Domestig yng Ngwynedd (Dolgellau) ac Ynys Môn (Llangefni)

Rhoi polisïau ar waith yn y gweithle ar gyfer Cam-drin Domestig o fewn gwasanaethau statudol ar draws Gogledd Cymru

Parhau i gynnal gweithgareddau codi ymwybyddiaeth mewn cymunedau

Datblygu Fforwm Cam-drin Domestig newydd yng Ngwynedd a Môn

Gwneud darpariaeth arbenigol i ymchwilio i drais rhywiol o fewn yr Heddlu

Gweithio ar draws Gogledd Cymru i weithredu mentrau 10,000 o Fywydau Diogelach, Llywodraeth Cymru

Sut fyddwn ni'n gwybod ein bod ni'n gwneud gwahaniaeth?

- Nifer y bobl a gyfeiriwyd at Gynadleddau Asesu Risg amlasiantaethol
- Nifer y bobl sy'n derbyn darpariaeth Eiriolwyr Annibynnol Trais Domestig
- Nifer yr erlyniadau llwyddiannus yn y llys gogyfer â throseddau Cam-drin Domestig
- Nifer yr erlyniadau llwyddiannus yn y llys gogyfer â throseddau Trais Rhywiol
- Nifer y bobl sy'n defnyddio'r siopau un stop

Diogelu

Beth mae arnom ni eisiau ei gyflawni?

Bod plant ac oedolion sydd mewn perygl yn cael eu diogelu rhag niwed

Mae diogelu plant ac oedolion sydd mewn perygl yn golygu eu hamddiffyn rhag niwed a chamdriniaeth, gan atal unrhyw amhariad i'w hiechyd a sicrhau eu bod yn derbyn gofal mewn modd diogel ac effeithiol.

Mae diogelu plant ac oedolion sydd mewn perygl yn gysylltiedig â llawer o'r blaenoriaethau eraill o fewn y Cynllun hwn. Mae'n gyfrifoldeb cyfun ar bob sefydliad cyhoeddus a bydd yn parhau i fod yn flaenoriaeth i Fwrdd Gwasanaethau Lleol Ynys Môn a Gwynedd. Mae gan y Bwrdd Lleol Diogelu Plant gyfrifoldebau clir i sicrhau y rhoir sylw i'r materion hyn ac i sicrhau ein bod i gyd yn gwneud ein rhan.

Mae nifer y plant ar y Gofrestr Amddiffyn Plant yn amrywio, gyda 100 yn Ynys Môn a 70 yng Ngwynedd yn 2012/13 o'i gymharu â 77 a 62 yn y drefn honno dros yr un cyfnod. Y prif resymau dros gofrestru yw cam-drin sylweddau a thrais domestig.

Mae amddiffyn oedolion sydd mewn perygl yn parhau i fod yn flaenoriaeth, ac mae nifer yr atgyfeiriadau, pan mai cam-drin corfforol yw'r prif reswm dros atgyfeirio, wedi codi'n gyson dros y blynyddoedd diwethaf.

Beth fyddwn ni'n ei wneud?

Gweithio gyda'n gilydd i wneud yn siŵr bod diogelu wrth wraidd yr holl wasanaethau ar gyfer plant a phobl ifanc drwy, er enghraifft:

Dod o hyd i'r ffyrdd gorau o ymdrin ag achosion o esgeuluso plant o fewn y teulu;

Codi ymwybyddiaeth y cyhoedd ynglŷn â cham-drin plant a sut y gallent helpu i gadw plant a phobl ifanc yn ddiogel, yn y cartref ac yn y gymuned, trwy, er enghraifft:

Darparu amrywiaeth o wybodaeth am amddiffyn plant mewn manau megis llyfrgelloedd a chanolfannau hamdden;

Gweithio gyda'n gilydd i wneud yn siŵr bod oedolion sydd mewn perygl yn cael eu hamddiffyn rhag niwed sylweddol, drwy, er enghraifft:

Hyfforddi staff o wahanol sefydliadau ynglŷn â'u swyddogaeth o ran diogelu plant, pobl ifanc ac oedolion mewn perygl.

Gwrando ar farn oedolion ar y ffordd orau y gallwn eu hamddiffyn.

Gwrando ar farn plant er mwyn i ni ddeall eu profiadau a deall sut y gallwn eu diogelu yn y modd gorau posibl.

Codi ymwybyddiaeth yn y gymuned am yr hyn y gall pobl ei wneud i ddiogelu plant, oedolion a'u hunain rhag y risg o niwed sylweddol.

Sut fyddwn ni'n gwybod ein bod ni'n gwneud gwahaniaeth?

Byddwn yn edrych ar yr wybodaeth ganlynol:

Nifer y plant ar y Gofrestr Amddiffyn Plant.

Nifer y plant sy'n destun gorchymyn cofrestru amddiffyn plant am yr eildro o fewn 2 flynedd

Nifer y Plant sy'n Derbyng Gofal

Nifer yr atgyfeiriadau ar gyfer Amddiffyn Oedolion sy'n Agored i Niwed Adborth oddi wrth blant ac oedolion ynglŷn â'u profiadau.

Cymunedau Ffyniannus

Beth mae arnom ni eisiau ei gyflawni?

Bod plant a phobl ifanc yn derbyn cymorth effeithiol i gyflawni eu potensial
Bod gan ragor o bobl sgiliau perthnasol i gael gwaith
Bod pobl mewn angen ariannol yn derbyn cefnogaeth a chynngor da
Gwneud y mwyaf o'r cyfleoedd i greu economi fwy ffyniannus a chynaliadwy
Bod manteision cysyniad yr Ynys Ynni yn cael eu huchafu ar gyfer pobl leol
Bod twf busnesau lleol a'r diwydiant twristiaeth yn cael ei annog
Bod gostyngiad mewn allyriadau carbon
Bod yr iaith Gymraeg yn ffynnu

Prif Ffeithiau

Gwaith

Ymhlith t boblogaeth sydd rhwng 16 a 64 oed yng Ngwynedd, rhwng Ebrill 2011 a Mawrth 2012 oed, roedd 21,400¹ yn economaidd anweithgar (29.1%) - cyfran uwch nag ar gyfer Cymru gyfan a'r Deyrnas Unedig, sydd â chanrannau o 27.0% a 23.6% yn y drefn honno. Fodd bynnag, yn Ynys Môn dros yr un cyfnod, roedd 10,000 yn economaidd anweithgar (24.4%) - cyfran is na Chymru ond ychydig yn uwch na'r Deyrnas Unedig. Yn Ynys Môn, dyma'r gyfran isaf yn y 7 mlynedd diwethaf.

Cymwysterau a Sgiliau'r Gweithlu

Mae'r ganran o boblogaeth Gwynedd sydd rhwng 16 a 64 oed a heb unrhyw gymwysterau wedi gostwng o 15.7% i 13.4% rhwng 2004 a 2010. Fodd bynnag, roedd y ganran yn 2010 yn uwch na chanran Cymru am y tro cyntaf yn y cyfnod hwnnw. Dros yr un cyfnod, mae'r ganran yn Ynys Môn wedi gostwng o 16.8% i 12.2%.

Yn ôl yr Arolwg Blynyddol o'r Boblogaeth, yn niwedd 2011, nid oedd gan 11.2% o'r bobl rhwng 16 a 64 oed yng Ngwynedd unrhyw gymwysterau, sydd ychydig yn is na'r ffigwr ar gyfer Cymru gyfan, sef 12.3%, ond fymryn yn uwch na'r gyfradd o 10.9% ar gyfer y Deyrnas Unedig². Nid oedd gan 12.7% unrhyw gymwysterau yn Ynys Môn dros yr un cyfnod.

Dros yr un cyfnod, roedd gan 28.8% o'r boblogaeth rhwng 16 a 64 oed yng Ngwynedd gymwysterau NVQ Lefel 4 neu uwch, gan roi Gwynedd yn y 10^{fed} safle uchaf o blith 22 Awdurdod Lleol Cymru. Yn Ynys Môn, roedd gan 26.4% o'r boblogaeth rhwng 16 a 64 oed gymwysterau NVQ Lefel 4 neu uwch, gan eu rhoi yn y 7^{fed} safle isaf o blith 22 Awdurdod Lleol Cymru³.

Er hynny, mae cyflogwyr ar draws Gwynedd yn dweud bod diffyg sgiliau allweddol gan y rhai sy'n ymgeisio am swyddi. Soniodd 22.4% o'r busnesau a ymatebodd i Arolwg Busnes mwyaf diweddar

¹ Y Swyddfa Ystadegau Gwladol, Arolwg Blynyddol o'r Boblogaeth, Ebrill 2011-Mawrth 2012

² Arolwg Blynyddol o'r Boblogaeth, Y Swyddfa Ystadegau Gwladol

³ Arolwg Blynyddol o'r Boblogaeth, Y Swyddfa Ystadegau Gwladol

Gwynedd iddynt wynebu problemau recriwtio - canran debyg iawn i'r cyfartaledd dros gyfnod y pedwar arolwg diwethaf (22.6%). Fodd bynnag, yn ystod yr arolwg diweddaraf, dywedodd 87.9% o'r busnesau a soniodd am broblemau recriwtio fod hyn oherwydd diffyg sgiliau / cymwysterau'r ymgeiswyr. Mae hyn yn cymharu â chyfartaledd o 80.1% dros gyfnod y pedwar arolwg diwethaf⁴.

Cyflogau

Mae lefel cyflogau llawn amser Gwynedd 9.49% yn is na'r ffigwr ar gyfer y Deyrnas Unedig ac 1.48% yn is na'r ffigwr ar gyfer Cymru gyfan⁵.

Mae lefel cyflogau llawn amser Ynys Môn 13.37% yn is na'r ffigwr ar gyfer y Deyrnas Unedig ac 5.14% yn is na'r ffigwr ar gyfer Cymru gyfan.

Mae gwahaniaeth mawr hefyd mewn incwm canolrif rhwng wardiau'r ddwy Sir - gyda'r uchaf yng Ngwynedd yn 2012 (Bethel £30,761) 82.9% yn uwch na'r isaf (Marchog £16,817). Yn Ynys Môn, roedd y ward uchaf (Cwm Cadnant £33,543) 100.4% yn uwch na'r ward isaf (Morawelon £ 16,739).

Busnes a Chyflogwyr

Yn 2012, roedd 6,305 o fentrau wedi'u cofrestru ar gyfer TAW ac / neu ar gyfer y cynllun Talu wrth Ennill yng Ngwynedd. Mae hyn yn cynrychioli 5.6% o'r holl fentrau sydd wedi'u cofrestru ar gyfer TAW ac / neu ar gyfer y Cynllun Talu wrth Ennill yng Nghymru. Roedd y gyfran uchaf o'r mentrau hyn (19.7%) yn y sectorau amaethyddiaeth, coedwigaeth a physgota, sy'n dangos pwysigrwydd y sector cynradd i'r Sir. Yn ystod yr un cyfnod yn Ynys Môn, roedd 2,865 o fentrau wedi'u cofrestru ar gyfer TAW ac / neu ar gyfer y cynllun Talu wrth Ennill, sy'n cynrychioli 2.7% o'r holl fusnesau sydd wedi'u cofrestru ar gyfer TAW ac / neu ar gyfer y cynllun Talu wrth Ennill yng Nghymru. Roedd y gyfran uchaf o'r mentrau hyn (22.0%) yn y sectorau amaethyddiaeth, coedwigaeth a physgota, sy'n dangos pwysigrwydd y sector cynradd i'r ddwy Sir.

Un nodwedd o economi Gwynedd ac Ynys Môn yw ei dibyniaeth ar ystod fechan o sectorau, gyda rhai ohonynt (e.e. twristiaeth) yn dymhorol a chydau lefelau cyflog isel.

Twristiaeth

Yn ôl ffigyrau Monitor Gweithgarwch Economaidd Twristiaeth Scarborough (STEAM), roedd y sector twristiaeth yn werth £895 miliwn i economi Gwynedd yn ystod 2011/12, sy'n gynydd oddi ar ffigyrau 2010/11 o £778 miliwn. Yn Ynys Môn yn ystod 2012, roedd y sector twristiaeth yn werth £237.8 miliwn i'r economi, sy'n ostyngiad oddi ar ffigyrau 2011 o £259.1 miliwn.

Tlodi

Y trothwy a ddefnyddir amlaf ar gyfer tlodi cymharol yw bod incwm aelwyd 60% neu lai o ganolrif incwm aelwydydd Prydain yn y flwyddyn honno.

⁴ Arolwg Busnes Gwynedd, Hanner cyntaf ac ail hanner 2010-11 a 2011/12, Cyngor Gwynedd

⁵ Y Swyddfa Ystadegau Gwladol, Arolwg Oriau ac Enillion Blynyddol, 2011

Roedd bron i ddwy aelwyd ym mhob pump (39.1%) yng Ngwynedd yn byw mewn tloedi cymharol yn 2012 (o'i gymharu â 35.5% yn 2011). Yn Ynys Môn, roedd 36.6% o'r aelwydydd yn byw mewn tloedi cymharol yn 2012 (o'i gymharu â 32.8% yn 2011). Mae'r canrannau hyn yn cymharu â chanran o 35.2% yng Nghymru yn 2012 (a 32.4% yn 2011), a chyda chanran o 30.8% ym Mhrydain Fawr yn ystod 2012 (a 27.2% yn ystod 2011).

Pobl Ifanc

Yng Ngwynedd yn 2012, nid oedd 3.0% (30) o ddisgyblion o'r oedran i fod ym mlwyddyn 11 mewn cyflogaeth, addysg na hyfforddiant (NEET), y 6^{ed} cyfradd isaf yng Nghymru, a 0.6 pwynt canran yn is na'r hyn a welwyd yn 2011. Ar gyfer yr un cyfnod yn Ynys Môn, nid oedd 2.4% (17) o ddisgyblion o'r oedran i fod ym mlwyddyn 11 mewn cyflogaeth, addysg na hyfforddiant (NEET), y 4^{edd} gyfradd isaf yng Nghymru.

Nid oedd 2% (9) o ddisgyblion o'r oedran i fod ym mlwyddyn 13 mewn cyflogaeth, addysg na hyfforddiant (NEET) yng Ngwynedd yn 2012, y 4^{edd} gyfradd isaf yng Nghymru ond sy'n dangos cynnydd o 0.7 pwynt canran ers 2011. Yn Ynys Môn, nid oedd 5.3% (17) o ddisgyblion o'r oedran i fod ym mlwyddyn 13 mewn cyflogaeth, addysg na hyfforddiant (NEET), y 9^{fed} gyfradd isaf yng Nghymru gyda chynnydd o 1.5 pwynt canran ers 2011⁶.

Yr Iaith Gymraeg

Mae 65.4% o boblogaeth Gwynedd yn siaradwyr Cymraeg, ond rhwng 2001 a 2011 bu gostyngiad o 1.1% yn y niferoedd. Gall 57.2% o boblogaeth Ynys Môn siarad Cymraeg, ond bu gostyngiad o 0.8% rhwng 2001 a 2011.

Bu gostyngiad bychan hefyd yng Ngwynedd yn nifer yr ardaloedd lle'r oedd mwy na 70% o'r boblogaeth yn siarad Cymraeg - o 41 Ward Etholiadol i 40 yn 2011. Bu gostyngiad o 10 ward i 8 yn Ynys Môn.

Allyriadau Carbon

Bu cynnydd o 6.1% mewn allyriadau carbon deuocsid yng Ngwynedd ers 2005, a chan Wynedd y mae'r 8^{fed} ffigwr isaf o blith holl awdurdodau lleol Cymru⁷. Yn Ynys Môn, bu gostyngiad o 34.8% mewn allyriadau carbon deuocsid ers 2005, a chan Ynys Môn y mae'r 7^{fed} ffigwr isaf o blith holl awdurdodau lleol Cymru. Yn 2011, yr ôl troed carbon fesul pen o'r boblogaeth yng Ngwynedd ac Ynys Môn oedd 7.5 tonnell ac ôl troed carbon Cymru gyfan fesul pen o'r boblogaeth oedd 9.5 tonnell. Mae ôl troed carbon Gwynedd yn gyfystyr â 3.1% o ffigwr Cymru gyfan, tra bod ôl troed carbon Ynys Môn yn gyfystyr ag 1.8% o ffigwr Cymru gyfan⁸.

⁶ Gyrfu Cymru

⁷ Yr Adran Ynni a Newid Hinsawdd, 2010. Amcangyfrifon allyriadau CO2 Lleol a Rhanbarthol.

⁸ Yr Adran Ynni a Newid Hinsawdd, 2010. Amcangyfrifon allyriadau CO2 Lleol a Rhanbarthol.

Economi

- Bod pobl yng Ngwynedd ac Ynys Môn yn creu economi fwy ffyniannus a chynaliadwy
- Bod manteision cysyniad yr Ynys Ynni yn cael eu huchafu ar gyfer pobl leol
- Bod twf busnesau lleol a'r diwydiant twristiaeth yn cael ei annog

Economi gref yw'r sail i wneud Ynys Môn a Gwynedd yn llefydd mwy ffyniannus i fyw ynddynt. Dyna'r sail i sicrhau bod rhagor o swyddi o ansawdd uchel a'r sail i fynd i'r afael â materion difreintedd a thlodi sy'n flaenoriaethau o bwys yn y cynllun hwn

Fe wyddom na allwn wneud hyn ag anwybyddu ffactorau allanol, oherwydd gall newidiadau mewn polisi cenedlaethol a marchnadoedd byd-eang gael effaith enfawr yn lleol. Gallwn, fodd bynnag, sicrhau bod cymorth yn ei le yn lleol i roi'r cyfle gorau posibl inni ddenu buddsoddiad ac i roi'r cyfleoedd gorau posibl i fusnesau lleol lwyddo.

Mae gweithio gyda phartneriaid y tu allan i Ynys Môn a Gwynedd hefyd yn bwysig oherwydd y gallai cyfleoedd datblygu cenedlaethol a rhanbarthol ein helpu i wireddu ffyniant. Yr enghraifft amlycaf yw Rhaglen yr Ynys Ynni, cyfle unwaith mewn cenedlaeth sydd â'r potensial i gyfrannu bron i £ 2.5 biliwn i economi Ynys Môn a Gogledd Cymru dros y 15 mlynedd nesaf, gan ddod â manteision economaidd, cymdeithasol ac amgylcheddol yn ei sgil.

Beth fyddwn ni'n ei wneud?

Datblygu, cefnogi a gweithredu cysyniad yr Ynys Ynni

Manteisio ar gyfleoedd i gryfhau economi'r ardal
Gwella sgiliau'r boblogaeth er mwyn manteisio ar gyfleoedd economi'r dyfodol

Gwneud defnydd llawn o gyfleoedd cyllido i adfywio'r ardal

Parhau i ddatblygu a hyrwyddo cyfleoedd twristiaeth

Cefnogi ac annog cyfleoedd busnes a thwf cyflogaeth amrywiol

Datblygu sgiliau i gwrdd â gofynion cyflogwyr

Cynyddu nifer y gweithwyr sydd mewn prentisiaethau

Hyrwyddo delwedd a chryfderau penodol yr ardal

Sut fyddwn ni'n gwybod os ydym wedi gwneud gwahaniaeth?

Bydd cynnydd mewn:

Gwerth Ychwanegol Cryswth absoliwt o 10-13% yn uwch na lefelau 2008 erbyn 2025

Niferoedd ymwelwyr, o 3% y flwyddyn
Gweithgarwch economaidd
Cyflogaeth gyda 61% o'r boblogaeth gyfan yn gyflogedig
Cyfleoedd cyflogaeth
Busnesau newydd

Bydd gostyngiad mewn:

Cyfraddau diffyg twf yn yr economi
Ffigyrau diweithdra
Diweithdra ymhlith pobl ifanc
Diweithdra tymor hir
Nifer y bobl sy'n hawlio lwfans ceisio gwaith
Mudo ymysg pobl ifanc (16-24)

Addysg a Sgiliau

Beth mae arnom ni eisiau ei gyflawni?

Bod gan bobl yr addysg a'r sgiliau allweddol i sicrhau cyflogaeth

Mae gwella cyrhaeddiad addysgol a datblygu sgiliau ar gyfer y gweithle yn ffactorau llwyddiant critigol wrth gynorthwyo i gryfhau cymunedau Ynys Môn a Gwynedd. Mae tystiolaeth glir fod pobl sydd mewn gwaith yn mwynhau gwell iechyd a chyrhaeddiad addysg a bod datblygu sgiliau yn gysylltiedig â gwell ffyniant.

Mae cael pobl i mewn i waith yn dibynnu ar greu swyddi ac ar sicrhau bod gan bobl leol y sgiliau i gystadlu yn y farchnad swyddi. System addysg a hyfforddiant o'r radd flaenaf yw'r sylfaen ar gyfer hyn.

Mae gennym ddau nod. Yn gyntaf, mae arnom eisiau helpu pobl i fynd i weithio eto a lleihau cyfraddau diweithdra ar draws yr ardal. Yn ail, mae arnom eisiau bod yn uchelgeisiol ac anelu i sicrhau rhagor o swyddi o ansawdd uchel yn yr ardal i alluogi pobl i gyflawni eu potensial.

Mae'r datblygiadau sy'n ymwneud â'r Ynys Ynni a Pharc Gwyddoniaeth Menai yn ddwy enghraifft lle mae potensial i sicrhau cyflogaeth lefel uchel, arbenigol ac mae arnom eisiau sicrhau mai pobl leol sydd yn y sefyllfa orau i fanteisio ar y cyfleoedd hyn.

Mae cael rhagor o bobl i mewn i waith yn broblem gymhleth nad yw'n dibynnu ar unrhyw un ateb. Mae'n rhaid bod gwaith i'w gael, mae angen i ni allu darparu addysg o'r radd flaenaf ac mae angen i bobl gymryd rhan a bod yn awyddus i gael eu cefnogi. Ond mae'n rhaid i ni gydnabod fod rhai ffactorau hanfodol nad oes modd i ni ddylanwadu arnynt, er enghraifft, y dirwasgiad byd-eang. Gallai'r ffactorau hyn fod ag effeithiau dramatig ar y canlyniadau y dymunwn eu gweld.

Beth fyddwn ni'n ei wneud?

Gweithio gyda'n gilydd i wella lefelau cyrhaeddiad cyffredinol mewn addysg a lleihau anghydraddoldebau trwy wneud y pethau canlynol:

Darparu cefnogaeth gydlynol i helpu gwella sgiliau llythrennedd a rhifedd

Cyflwyno rhaglen i wella presenoldeb

Lleihau bylchau mewn presenoldeb a chyrhaeddiad ar gyfer grwpiau sy'n agored i niwed (yn enwedig y rhai sy'n gymwys i gael prydau ysgol am ddim a phlant sy'n derbyn gofal

Meithrin diwylliant o gyflawniad uchel a dyhead uchel mewn ysgolion, colegau a lleoliadau hyfforddi

Gweithio gyda'n gilydd i ddatblygu dull cydlynol sy'n gwneud yn siŵr fod pobl yn derbyn cymorth effeithiol wedi'i dargedu i gael gwaith ac i aros mewn gwaith, trwy, er enghraifft:

Darparu cyfleoedd i oedolion wella eu sgiliau sylfaenol mewn llythrennedd a rhifedd

Gweithio gyda cholegau, prifysgolion a darparwyr hyfforddiant lleol i godi ymwybyddiaeth am gyrsiau a chefnogaeth sydd ar gael i ddysgwyr sy'n oedolion

Gwneud yn siŵr bod rhaglenni a chyrsiau i ddysgu sgiliau newydd yn rhan o lwybr cydlynol sy'n arwain at waith

Hyrwyddo ystod eang o gyfleoedd gwirfoddoli

Sut fyddwn ni'n gwybod ein bod ni'n gwneud gwahaniaeth?

Byddwn yn edrych ar yr wybodaeth ganlynol:

Canran (%) y bobl ifanc sy'n cyflawni trothwy lefel 2 (sy'n gyfwerth â 5 gradd A* - C)

Canran (%) y bobl ifanc sy'n cyflawni trothwy lefel 2 (sy'n gyfwerth â 5 gradd A* - C), sy'n gymwys i gael prydau ysgol am ddim

Canran (%) y bobl ifanc sy'n cyflawni trothwy lefel 2 (sy'n gyfwerth â 5 gradd A* - C), sy'n derbyn gofal

Canran (%) y disgyblion yn niwedd Blwyddyn 6 sydd ag oedran darllen / sgôr rhifedd sy'n gyson â'u hoedran cronolegol / y lefel ddisgwyliedig, neu'n uwch na hynny (prawf statudol gofynnol o fis Mai 2013)

Cyfartaledd presenoldeb plant mewn ysgolion cynradd ac uwchradd

Canran (%) y bobl economaidd weithgar sy'n ddi-waith

Cyfradd cyflogaeth y rhai hynny sydd rhwng 16 a 64 oed

Canran (%) y bobl ifanc rhwng 16 a 18 oed nad ydynt mewn cyflogaeth, addysg na hyfforddiant (NEET)

Canran (%) yr oedolion o oed gwaith heb unrhyw gymwysterau

Cefnogi Pobl mewn Angen Ariannol

Beth mae arnom ni eisiau ei gyflawni?

Bod pobl mewn angen ariannol yn derbyn y gefnogaeth a'r cyngor cywir

Lleihau Tlodi:

Un o'r heriau allweddol o'n blaenau yw sut orau i fynd i'r afael â thlodi a mynediad at ystod o wasanaethau cymorth. Mae heriau penodol o'n blaenau i fynd i'r afael â thlodi ar draws y gwahanol grwpiau oedran a mynediad at wasanaethau cymorth priodol.

Y 'Mesur Diwygio Lles' yw'r newid mwyaf i'r gyfundrefn les genedlaethol ers mwy na 60 mlynedd ac mae effaith y diwygio yn lleol yn bryder ac mae ffigyrau diweddar yn dangos bod traean y tenantiaid yr effeithir arnynt gan y newidiadau i daliadau lles, a elwir yn 'treth ystafelloedd gwely' yng Nghymru eisoes ag ôl-ddyledion rhent.

Rydym hefyd yn cydnabod pwysigrwydd targedu camau gweithredu nid yn unig ar draws y grwpiau oedran gwahanol, ond hefyd tuag at anghenion gwahanol grwpiau yn y gymdeithas sy'n agored i niwed ac sydd angen cymorth. Mae hynny'n cwmpasu ystod o faterion gan gynnwys mesurau i fynd i'r afael â thlodi a'r rhai sydd mewn perygl o ddioddef pobl yn cam-fanteisio arnynt e.e. masnachwyr twyllodrus. Mae'r newidiadau cyfredol o ran Diwygio'r Gyfundrefn Les yn rhoi llawer o heriau i'r asiantaethau perthnasol.

Mae'r papur hwn yn cynnig gwneud cysylltiad â gwasanaethau a fydd yn helpu pobl i ddianc rhag tlodi tanwydd drwy sicrhau bod gwybodaeth am effeithlonrwydd ynni yn rhan annatod o'r cyngor a ddarperir gan staff. Yn olaf, bydd hyrwyddo cynhwysiant digidol yn rhoi mynediad at gyfrifon tanwydd, siopa a nwyddau a gwasanaethau defnyddwyr rhatach i ragor o bobl, ac yn hwyluso eu hawliadau am fudd-daliadau'r wladwriaeth.

Mae gwaith ar y gweill ar hyn o bryd yn y ddwy sir i leihau tlodi a nifer y rhai sydd wedi eu heithrio'n ariannol, fodd bynnag, mae diffyg:

- cydlyniad;
- prosesau effeithiol i weithio ar y cyd;
- ymwybyddiaeth o arfer da a diffyg o ran integreiddio'r arfer hwnnw yn rhan o waith staff rheng flaen;

Y canlyniad yw bod bwlch cynhwysedd a diffyg cysondeb.

Beth fyddwn ni'n ei wneud?

Er mwyn mynd i'r afael â'r materion hyn, cynigir bod Grŵp Cynhwysiant Ariannol a Grŵp Gwrth Dlodi yn cael eu sefydlu ar draws Gwynedd ac Ynys Môn i ymgysylltu â darparwyr sy'n arbenigo yn y maes hwn ac i ddatblygu cynigion i'w cynnwys yn y Cynllun Integredig Sengl. Cynigir y gallai'r grŵp:

- ymgymryd ag ymarfer mapio i ddynodi'r gwasanaethau sydd ar gael sy'n cefnogi cynhwysiant ariannol;
- datblygu dulliau i sicrhau bod camau gweithredu sy'n ymwneud â chynhwysiant ariannol a gwrthdlodi yn cael eu hymgorffori mewn gwasanaethau, cynlluniau gweithredol a chanllawiau i staff
- dynodi'r gwasanaethau hynny lle bydd staff a phobl yn elwa fwyaf o gael hyfforddiant ymwybyddiaeth, e.e. Adrannau Refeniw a Budd-daliadau, Gwasanaethau Cymdeithasol, Tai a Chymdeithasau Tai, Teuluoedd yn Gyntaf a darparwyr Cefnogi Pobl;
- cynhyrchu strategaeth cynhwysiant ariannol.

Bydd y prosiect hwn yn gwella gwaith a wneir ar y cyd ac yn cael effaith ar ddarparwyr a rhwydweithiau presennol sy'n gweithio ym maes cynhwysiant ariannol a gwrthdlodi gan eu cynnwys fel budd-ddeiliaid allweddol yn y gwaith o wireddu'r Cynllun Integredig Sengl ac o sicrhau bod y materion hynny'n cael eu hystyried ac yn cael sylw gan y Bwrdd Gwasanaethau Lleol.

- Galluogi trigolion i gael mynediad at gyngor ynglŷn â materion ariannol a sicrhau bod y rhai hynny sy'n gymwys yn gallu cael mynediad at ystod lawn y budd-daliadau a'r gwasanaethau i osgoi tlodi
- Galluogi trigolion i gael mynediad at gyfrifiaduron i fynd ar-lein a gwneud y mwyaf o dechnoleg ddigidol trwy weithio gyda'n gilydd i annog a galluogi trigolion i fagu hyder a'r sgiliau sydd eu hangen
- Hyrwyddo cynhwysiant ariannol i hwyluso mynediad at gynhyrchion a gwasanaethau ariannol fforddiadwy
- Hyrwyddo a chodi ymwybyddiaeth o fentrau effeithlonrwydd ynni ynghyd â gwasanaethau priodol sy'n cynghori ynglŷn ag ynni i ddarparu cefnogaeth ac arweiniad i leihau effaith debygol tlodi tanwydd

Sut fyddwn ni'n gwybod os ydym wedi gwneud gwahaniaeth?

Bydd cynnydd mewn:

- Nifer y gweithwyr rheng flaen sydd wedi'u hyfforddi i roi cyngor ynglŷn â chynhwysiant ariannol
- Gweithgarwch economaidd
- Nifer yr hawlwyr cymwys sy'n cael mynediad at fudd-daliadau a gwasanaethau

Bydd gostyngiad mewn:

- Sanctsiynau Tai
- Dibyniaeth ar fanciau bwyd
- Nifer yr hysbysiadau i droi pobl allan o'u tai a gyhoeddwyd

Cartrefi a Chymunedau

Beth mae arnom ni eisiau ei gyflawni?

Bod pobl yn Ynys Môn a Gwynedd yn byw mewn tai diogel priodol mewn cymunedau llewyrchus a chydlynol

Cymuned gynaliadwy yw cymuned y mae pobl eisiau byw ynddi, lle mae cartrefi dymunol ac amgylchedd sy'n cwrdd ag anghenion trigolion y presennol a'r dyfodol, gan gynnwys plant. Mae'n darparu ansawdd bywyd uchel ac yn gwneud y defnydd gorau o adnoddau naturiol. Mae cymuned lewyrchus yn gymuned gynhwysol a chydlynol lle mae pobl yn chwarae rhan weithredol wrth weithio gydag eraill i fynd i'r afael â materion lleol megis addysg, diogelwch, cyflogaeth ac iechyd.

Mae byw mewn amgylchedd dymunol, lle mae digon o fannau cymunedol i chwarae, i gyfarfod ac i ddatblygu cysylltiadau cymunedol yn bwysig ar gyfer lles corfforol a meddyliol pobl. Mae ansawdd tai ac isadeiledd, yn arbennig, yn ddau beth sydd wedi cael eu cysylltu â phrofiadau cymdeithasol ac iechyd mewn ardal. Er enghraifft, byddai cymunedau lle mae nifer uchel o gartrefi a busnesau gweigion, lle nad oes llawer o bethau i'w gwneud a dim llawer o lefydd chwarae yn debygol o weld rhagor o achosion o ymddygiad gwrthgymdeithasol neu gamddefnyddio sylweddau ac o fod â chyfran uwch o bobl sy'n dioddef o ran salwch meddwl a lles emosiynol.

Mae'r effaith y mae cartref person yn ei gael ar iechyd, lles a hyd yn oed cyrhaeddiad addysgol y person hwnnw hefyd yn hysbys. Os nad yw tŷ'n cadw'r sawl sy'n byw ynddo yn ddiogel, yn gynnes ac yn sych, gall achosi neu waethygu rhai o'r cyflyrau iechyd mwyaf cyffredin, megis problemau iechyd cylchredol, iechyd resbiradol ac iechyd meddwl. Os nad yw tai yn addas gall achosi rhwystrau i annibyniaeth, a gall greu peryglon, megis baglu a chwyrmpo.

Mae darparu tai sy'n addas ac o faint priodol, yn enwedig ar gyfer pobl hŷn, pobl ifanc a phobl anabl, yn gallu lleihau'r pwysau sydd ar wasanaethau iechyd, a rhoi gwell ansawdd bywyd i bobl ac adeiladu sylfaen bwysig i bobl ifanc gael dyfu, dysgu a pherfformio'n academiaidd.

Mae cydlynant cymunedol yn hanfodol i sicrhau bod perthynas dda rhwng pobl o wahanol gefndiroedd, lle rhoir gwerth ar amrywiaeth, a lle mae unigolion yn rhannu ymdeimlad o berthyn ac yn gweithio gyda'i gilydd i wneud eu hardal yn lle gwell. Gellir hyrwyddo hyn trwy wneud gwaith sy'n pontio'r cenedlaethau ac yn gwella'r berthynas rhwng grwpiau oedran gwahanol y gallai fod nemor ddim cysylltiad rhyngddynt. Trwy rannu sgiliau, profiadau a syniadau gall y naill genhedlaeth feithrin gwell dealltwriaeth o'r llall.

Rydym wedi llunio Cynllun Datblygu Lleol ar gyfer Ynys Môn a Gwynedd sy'n manylu sut y byddwn yn cydbwysu materion cymdeithasol, economaidd ac amgylcheddol i gwrdd ag anghenion y bobl hynny sy'n byw, yn gweithio ac yn ymweld ag Ynys Môn a Gwynedd. Mae cynaliadwyedd yn egwyddor ganolog ohono, ac mae'n nodi sut y byddwn yn defnyddio tir ar gyfer tai newydd, cyflogaeth a safleoedd manwerthu.

Beth fyddwn ni'n ei wneud?

Cynyddu'r cyflenwad - darparu tai sy'n fwy fforddiadwy, yn fwy priodol ar gyfer tueddiadau demograffig sy'n newid, gan wneud gwell defnydd o'n perthynas â'r sector rhentu preifat i ddiwallu anghenion cynyddol, a dod ag eiddo gwag yn ôl i ddefnydd

Ansawdd a gwelliant - gwella ansawdd llety sector preifat

Lliniaru effaith diwygio'r gyfundrefn les - gwrthlodi, mynd i'r afael ag anghenion sy'n amlygu eu hunain gogyfer â llety llai neu lety a rennir

Gweithio ar y cyd gyda chymunedau i gyflawni camau gweithredu o ran adfywio tai ac adfywio cymunedol; gan gynnwys cael pobl i fyw o'r newydd mewn eiddo gwag mewn ardaloedd a dargedwyd a datblygu mannau cyhoeddus sy'n ddiogel, yn ddeniadol ac sy'n annog rhyngweithio cymdeithasol a chydlynid cymunedol.

Galluogi cyflenwad o dai gyda chefnogaeth sy'n ymateb i anghenion grwpiau dynodedig sy'n agored i niwed.

Ystyried iechyd a datblygu cynaliadwy wrth ddatblygu pob datblygiad cynllunio, polisi a strategaeth i annog a hyrwyddo amgylcheddau ac ymddygiad iach a chynaliadwy.

Rhoi cefnogaeth i gymunedau ddod yn fwy cynaliadwy. Er enghraifft, drwy fod yn fwy effeithlon o ran ynni, drwy gynhyrchu llai o wastraff a defnyddio llai o adnoddau naturiol.

Sut fyddwn ni'n gwybod ein bod ni'n gwneud gwahaniaeth?

Er mwyn gwybod ein bod yn gwneud gwahaniaeth o ran cefnogi pobl i fynd i'r afael â'u hanghenion tai ac i fyw mewn cymunedau cynaliadwy a llewyrchus byddwn yn edrych ar yr wybodaeth ganlynol:

Nifer yr eiddo gwag

Yr angen am dai fforddiadwy.

Nifer yr unedau tai (fforddiadwy a marchnad) a ddatblygwyd fesul blwyddyn.

Canran (%) yr ymatebwyr a oedd yn fodlon â glendid eu cymuned

Canran (%) yr ymatebwyr sy'n credu bod modd iddynt ddylanwadu ar benderfyniadau sy'n effeithio ar eu hardal leol

Yr Iaith Gymraeg

Beth mae arnom ni eisiau ei gyflawni?

Bod yr Iaith Gymraeg yn ffynnu yng Ngwynedd ac Ynys Môn

Cefndir

Yn ôl y Cyfrifiad 2011, gall 65.4% (77,000) o boblogaeth Gwynedd a 57.2% (38,000) o boblogaeth Ynys Môn siarad Cymraeg. Ar wahân i un ward yng Nghonwy, Gwynedd ac Ynys Môn yw'r unig siroedd ledled Cymru sydd ag ardaloedd lle mae dros 70% o'r boblogaeth yn gallu siarad Cymraeg yn ôl Cyfrifiad 2011.

Mae ymrwymiad cyrff y sector cyhoeddus i ddarparu gwasanaethau drwy gyfrwng y Gymraeg yn amrywio fel y gwelir yn eu Cynlluniau Iaith Gymraeg, ac yn y ffordd y caiff y Cynlluniau iaith hynny eu gweithredu.

Yn 2008, drwy'r Bwrdd Gwasanaethau Lleol, ymrwymodd yr holl gyrff sector cyhoeddus sy'n darparu gwasanaethau yng Ngwynedd (ac Ynys Môn) i Siarter Iaith Gymraeg Gwynedd, gyda'r nod o ddarparu safon gyson o wasanaeth ar draws y sector cyhoeddus yng Ngwynedd.

Daw gofynion statudol newydd yn sgil Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011 a bydd angen cydymffurfio â Safonau Iaith Gymraeg pan gânt eu cyhoeddi

Beth fyddwn ni'n ei wneud?

Cynyddu a safoni darpariaeth gwasanaethau cyhoeddus drwy gyfrwng y Gymraeg ar gyfer defnyddwyr gwasanaeth

Cynyddu'r cyfleoedd i ddefnyddio'r Gymraeg yn y gweithle

Cynyddu nifer y swyddi sy'n gofyn am sgiliau yn y Gymraeg a'r Saesneg

Sefydlu gwaelodlin ar gyfer y nifer a'r math o swyddi o fewn y sector cyhoeddus sy'n gofyn am sgiliau Cymraeg a Saesneg. Yn seiliedig ar waelodlin y data, creu cynllun peilot i ddatblygu gweithleoedd dwyieithog i'w weithredu yn 2014/15 fel rhan o Gynigion Cyflawni Cynllun Strategol y Cyngor (Cynghorau) ar gyfer 2014-2017.

Cynyddu a chysoni nifer ac ansawdd y gwasanaethau cyhoeddus a ddarperir drwy gyfrwng y Gymraeg

Cynyddu'r cyfleoedd i ddefnyddio'r Gymraeg yn y gweithle

Cynyddu nifer y swyddi sy'n gofyn am sgiliau yn y Gymraeg a'r Saesneg

Pobl Gwynedd ac Ynys Môn yn byw mewn amgylchedd cynaliadwy

Beth mae arnom ni eisiau ei gyflawni?

- **Hyrwyddo a chynnal ein hamgylchedd naturiol**
- **Lleihau allyriadau carbon**
- **Ymateb i heriau newid hinsawdd mewn modd effeithiol**

Byddwn yn parhau i weithio ar brosiect lleihau carbon Gwynedd ac yn ehangu'r prosiect dros y ddwy sir, gan weithio gyda'n gilydd i leihau ôl troed carbon y partneriaid cyhoeddus o ran ynni o adeiladau, trafndiaeth a gwastraff.

Byddwn yn gweithio tuag at leihau ôl troed carbon partneriaid y sector cyhoeddus fel a ganlyn:

- Ynni ac eiddo
- Cludiant
- Gwastraff - anelu at leihau a monitro cynnydd

Dangos ein bod yn darparu cyfleoedd i unigolion a chymunedau gael mynediad at wybodaeth a chyngor ynglŷn â lleihau ôl troed carbon yn y sector cymunedol.

Byddwn yn hyrwyddo tyfu bwyd yn lleol

Byddwn yn sicrhau bod gan y prif sefydliadau cyhoeddus gynlluniau yn eu lle er mwyn lleihau teithio neu er mwyn teithio yn defnyddio dulliau teithio mwy cynaliadwy

Creu'r Cysylltiadau

Cynllun Ymgysylltu

Mae ymgysylltu â phobl Gwynedd ac Ynys Môn yn hanfodol ac mae'r Bwrdd Gwasanaethau Lleol wedi ymrwymo i'r Egwyddorion Cenedlaethol ar gyfer Ymgysylltu â'r Cyhoedd yng Nghymru a gyhoeddwyd gan Cyfranogaeth Cymru.

Ein nod:

1. Gweithio ar y cyd wrth ymgysylltu er mwyn gwella gwasanaethau i bobl Ynys Môn a Gwynedd
2. Ymgysylltu â'r cyhoedd a chyda phartneriaid o ran gwasanaethau'r ardal mewn modd amserol a pherthnasol
3. Cyfathrebu mewn modd dealladwy ac effeithiol, gan egluro a gwrando'n dda.
4. Ceisio gwella sut rydym yn ymgysylltu'n barhaus.

Beth yw'r Cynllun?

Yn ymarferol mae'n golygu ymgysylltu ar y cyd yn y meysydd canlynol:

Strategaeth Gymunedol

Iechyd a Lles

Diogelwch Cymunedol

Plant a Phobl Ifanc

Prosiectau a gweithgareddau eraill Partneriaeth Ynys Môn a Gwynedd

Cymunedau'n Gyntaf

Lleisiau Lleol

Beth mae hyn yn ei olygu?

- Sicrhau bod trefniadau ar y cyd yn eu lle er mwyn cydweithio wrth ymgysylltu yn y meysydd hyn
- Datblygu ffyrdd o ddarparu gwasanaethau sy'n canolbwyntio ar y dinesydd ar y cyd
- Rhannu adnoddau, gwybodaeth a chanlyniadau'r gweithgareddau ymgysylltu gyda sefydliadau partner a chydag eraill
- Bod yn fwy cyson wrth ymgysylltu a sicrhau gwell defnydd o adnoddau
- Rhoi cyfleoedd i gymunedau'r ardal fynegi barn, gan gynnwys cymunedau sy'n aml yn cael eu hanwybyddu.
- Sefydlu fframwaith i sicrhau bod hyn yn digwydd.

Gweithredu'r amcanion:

Sefydlu rhaglen flynyddol ar gyfer gwaith ymgysylltu'r Bwrdd Gwasanaethau Lleol

- Sefydlu rhwydwaith ymgysylltu ar gyfer partneriaid y BGLI i ddatblygu'r cynllun ymgysylltu
- Defnyddio hwyluswyr wedi eu hyfforddi
- Sefydlu gwefan fel y gall Partneriaeth Gwynedd ac Ynys Môn rannu gwybodaeth ac er mwyn bod yn greiddiol i'r broses ymgysylltu ar gyfer partneriaid a thrigolion yr ardal
- Bod yn agored am waith partneriaethol Gwynedd ac Ynys Môn
- Ymgysylltu a gwrando ar farn partneriaid a thrigolion yr ardal
- Ymdrechu i wella'r prosesau ymgysylltu yn barhaus.
- Adrodd ac esbonio datblygiadau perthnasol mewn dull cyson, dealladwy a pherthnasol
- Cyfathrebu effeithiol

Ein nod yw ceisio ymgysylltu ar y cyd pan fo hynny'n ymarferol - gyda'r nod o leihau dyblygu a gwella'r broses ymgysylltu hefyd. Cyhoeddir Adroddiad Blynyddol ynglŷn â gwaith y bartneriaeth. Cynhelir Adolygiad o'r Cynllun Integredig yn flynyddol gan y Bwrdd Gwasanaethau Lleol

Cynllun Gwybodaeth

Mae prif wasanaethau cyhoeddus yr ardal yn casglu llawer o wybodaeth – yn ystadegau ar iechyd, trosedd, addysg ac ati

Er mwyn sefydlu strategaeth wybodaeth effeithiol mae angen i bartneriaid ymrwymo i rannu gwybodaeth gyda'r Bwrdd Gwasanaethau Lleol yn ogystal â gyda'i gilydd.

Mae angen cydlynu'n well sut mae gwybodaeth yn cael ei chasglu a'i dosbarthu, a bod pob aelod o'r Bwrdd yn cytuno i ddatblygu protocol ar gyfer rhannu gwybodaeth, a bod swyddogion ymchwil a gwybodaeth y sefydliadau partner yn cadw mewn cysylltiad rheolaidd â'i gilydd i rannu gwybodaeth.

Mae angen dadansoddi'r wybodaeth hon – gan edrych ar ddangosyddion allweddol ac ar ddatblygiadau dros y tymor hir. Dylai hyn fod yn rhan o adolygiad (blynyddol) rheolaidd o flaenoriaethau'r cynllun integredig

Rhannu Gwybodaeth

Mae rhannu gwybodaeth ynglŷn â gwaith y Bartneriaeth yn hanfodol ac yn gofyn am ymrwymiad i rwydweithio gyda phartneriaid y Bwrdd Gwasanaethau Lleol yn rheolaidd

- Datblygu protocol ar y cyd i rannu gwybodaeth a dadansoddiadau
- Cyhoeddi Adroddiad Blynyddol ar y wefan sy'n cynnwys yr wybodaeth ddiweddaraf ynglŷn â'r holl feysydd perthnasol.
- Cyhoeddi gwybodaeth yn rheolaidd am waith y bartneriaeth ar y wefan.

Trefniadau Craffu

Creffir ar waith y Bartneriaeth a'r Bwrdd Gwasanaethau Lleol gan aelodau o Gyngor Gwynedd a Chyngor Sir Ynys Môn fel rhan o'u trefniadau corfforaethol.